

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика»
2025

**УДК 159.9:34"313"(062.552)
С91**

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Герашенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності несуть автори.

С91 **Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу, присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеяна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с.**

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи», присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.9:34"313"(062.552)

Деменнікова Ольга Олександрівна,
начальник відділу соціально-гуманітарної роботи
та психологічного забезпечення
ДСНС в Одеській області

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Екстрена психологічна допомога спрямована на підтримку особистості постраждалого, його родичів та рятувальників в осередку надзвичайної ситуації, зменшення їх душевних страждань та зниження впливу на них стрес-факторів підвищеної інтенсивності. Відмінною рисою екстреної психологічної допомоги від інших видів психологічної допомоги є те, що:

- це не нова форма терапії, а швидше, новий спосіб взаємодії з людиною, яка знаходиться в стані кризи, передбачає розвинене почуття колективної відповідальності, цінності життя всіх членів групи, моральну чутливість до болю і страждань іншої людини;
- працює на соціальну ідеологію про громадську участь і компетентність реагування суспільства по відношенню до постраждалих, про стійкість соціальної, громадської структури до непередбачуваності, кризи;
- здійснюється у відповідності з ієрархією потреб (першорядним є задоволення базових потреб);
- передбачає роботу як з окремою людиною, так і з групою, а також цілою спільнотою;
- передбачає взаємодію різних служб і форм діяльності, вимагає їх координації.

Екстрену психологічну допомогу великому потоку постраждалого населення, як правило, надають в умовах гострого дефіциту часу, при нестачі корекційно-діагностичних можливостей. Це вимагає від психолога не тільки високої теоретичної й практичної підготовки, але й граничної зібраності, почуття відповідальності, здатності до швидкого прийняття самостійних нестандартних рішень

Психолог в ситуації екстреної психологічної допомоги стикається з необхідністю дій саме в травматичній ситуації,

а не терапії посттравматичних станів. І це – головна відмінність екстреної психологічної допомоги від роботи психолога в межах інших видів психологічної допомоги

Особливе місце в системі психологічного захисту від наслідків надзвичайної ситуації посідає інформаційно-психологічний аспект. В ході безпосередньої роботи в умовах надзвичайної ситуації доводиться спостерігати, як засоби масової інформації в пошуках гонитві за підвищенням свого рейтингу транслюють неперевірену інформацію, що приводить до масового вжитку відчуття безнадійності та викликає загострення психічного стану постраждалих осіб.

Важливим аспектом є надання психоемоційної, психологічної підтримки особовому складу як на місцях ліквідації надзвичайних ситуацій так і після, особливо якщо це було пов'язано із загибеллю людей, отриманням важких поранень, в тому числі серед колег.

Всесвітня організація здоров'я відносить професію пожежних до десятки складніших та стресогенних напрямків діяльності. Екстремальні умови діяльності пожежних-рятувальників та особового складу, яки задіяні в оперативній роботі, з психологічної точки зору, характеризується сильними психотравмуючими факторами.

Найбільш характерні джерела психічної травматизації та безпосередні стресори, які впливають на психіку та здоров'я особового складу наступні:

- робота в незвичному осередку (при високій температурі, шумі, високій щільності диму, підвищеній вологості, обмеженої видимості);
- постійній загрозою життю та здоров'ю (можливі обрушення палаючих конструкцій, вибухів та газів, отруєння);
- емоційними та стресовими розладами (виніс поранених та загиблих, особливо якщо це діти);
- проведення робіт в обмеженому просторі.

А в умовах війни додаються додаткові стрес-фактори, такі як збільшення ваги, яку пожежний додатково отримує (до ваги додаткового обладнання, бойового одягу додається вага засобів бронезахисту. Загальна вага може збільшуватись до 50 кг), можливість повторного прильоту на місце ліквідації надзвичайної ситуації, вимушена зупинка рятувальних робіт,

якщо була оголошена повітряна тривога, занепокоєння за свої родини, страх за своє життя та здоров'я тощо.

Тому психологами впроваджуються додаткові напрямки діяльності щодо відновлення психоемоційного стану рятувальних, а саме:

1. Завдяки співпраці з ОВА, психологічна служба забезпечує координацію та організацію закордонних поїздок для дітей співробітників ГУ ДСНС України в Одеській області, які безпосередньо на постійній основі здійснюють виїзди на резонансні НС (НП), у т. ч. внаслідок військової агресії рф проти України, які отримали поранення під час виконання службових обов'язків, а також співробітників частини піротехнічних робіт, підводного та гуманітарного розмінування (піротехніки та водолази), які постійно залучаються до виконання обов'язків на деокупованих територіях та забезпечення безпеки у звільнених регіонах. Також психологи безпосередньо здійснюють фізичний та психологічний супровід дітей під час відпочинку, проводять тренінгові заняття з дітьми в ігровій формі та інтерактивні заняття.

2. Координація роботи з сім'ями загиблих і поранених налаштована на рівні взаємодії та довіри, при якій родини активно звертаються за допомогою в оформленні документів, пошуку медичних установ та за іншими питаннями. Психологи не тільки надають психологічну підтримку, але й допомагають вирішувати широкий спектр проблем, демонструючи високий рівень залученості в життя цих родин.

3. Створюється проект взаємодії з сертифікованими кінологами для впровадження каністерапії для співробітників ДСНС Одещини з метою надання емоційної підтримки та реабілітації через взаємодію з собаками, що сприяє зниженню рівня стресу, покращенню емоційного стану та загального психічного здоров'я.

4. Проводяться додаткові практичні заняття з особовим складом частини піротехнічних робіт, підводного та гуманітарного розмінування, перед ротаціями та після повернення з виконання завдань за призначенням (вилучення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів) з метою отримання практичних навиків самодопомоги,

саморегуляції та стабілізації психологічного стану при виконанні службових обов'язків в умовах бойових дій.

5. Проводяться заняття з іпотерапії для осіб, що залучались до ліквідації надзвичайних ситуацій.

6. Проводяться консультації з членами родин ВПО, тренінги з дітьми ВПО.

7. Здійснюється постійна взаємодія з органами місцевого самоврядування територіальних громад, за запрошенням проводяться тренінги та семінари із шкільними психологами, організаціями та підприємствами на темах, що особливо актуальні під час війни.

8. Триває постійна співпраця з Одеським регіональним осередком ГО «Всеукраїнська організація осіб з інвалідністю України» (тренінги, семінари, групова робота).

Взаємодія з департаментом соціальної та сімейної політики ООДА щодо організації та виділення квитків на театральні вистави в Одеському національному академічному театрі опери та балету для співробітників ДСНС.

Ключові слова: екстрена психологічна допомога, військовий стан, криза, відновлення психоемоційного стану, травма, стрес.

Keywords: emergency psychological assistance, martiallaw, crisis, recovery of psycho-emotional state, trauma, stress.